

Robert Knight, **Slavs in Post-Nazi Austria. Carinthian Slovenes and Politics of Assimilation, 1945-1960**. London, New York; Bloomsbury Academic, 2017, 249 strani.

Tuji zgodovinarji, ki bi se ukvarjali z geografsko zamejenim manjšim delom slovenskega etničnega ozemlja ni veliko. Vsaka takšna študija tujega avtorja je za nas zanimiva iz vsaj dveh razlogov. Prvi je seveda pristop, ki ga je avtor uporabil, da je raziskal določeno temo. Drug element, ki nas hitro zanima pa so uporabljeni viri in literatura. K temu se bom vrnil na koncu.

Na kratko naj predstavim vsebinske elemente knjige. Glede obsega knjige je nujno bralce opozoriti, da gre v tehničnem smislu za oblikovanje, ki precej odstopa od danes najpogosteje uporabljenega načina. Danes smo vajeni publikacij, kjer je osnovni znanstveni aparat (t.j. opombe) na dnu strani. V tej knjigi je ta na koncu celotnega besedila in za priloge. Vsaj nenavadno, če ne moteče. Tako je seveda podatek o obsegu knjige rahlo neuporaben za osnovno predstavo o knjigi. Tekst tako obsega 128 strani čistega besedila.

Avtor je knjigo razdelil na pet poglavij. Pred njimi je uvod, sledi jim še kratek zaključek. Prvo vsebinsko poglavje je namenjeno predstavitvi izhodiščnega položaja koroških Slovencev nekako od zadnje četrtine 19. stoletja, prek nacionalne politike v prvi avstrijski republiki do opisovanja položaja izključevanja utemeljenega na rasnih zakonih Tretjega rajha.

Drugo in tretje poglavje govorita o deželni politiki v prvih dveh, treh letih po vojni in o vplivu hladne vojne na Koroško, predvsem v smislu vprašanja meja in vprašanja zaščite manjšine. Ob razpravljanju o zaščiti manjšin Knight opozarja na razhajanja med pravno teorijo kakor je zapisana v dokumentu in realnim stanjem implementacije predpisa na Koroškem. Zanimiva je tudi opazka, da je bilo razen za Slovenijo, vprašanje Slovencev na Koroškem, za Jugoslavijo tema, ki ni zasedala osrednjega mesta v njeni bilateralni politiki. Ne smemo spregledati tudi vpliva Informbiroja na odnose na lokalnem nivoju, ne le v visoki politiki.

Četrto poglavje govori o protislovenskem lobiranju, kakor ga je naslovil avtor. Glavno vprašanje je bilo seveda dvojezično šolstvo in na kakšen način to urediti. Kje naj bodo šole, če sploh, kako se jim izogniti? Avtor opisuje spremembe stališč v različnih političnih taborih in njihove vsakodnevne kalkulacije za drobne dobičke.

Zadnje vsebinsko poglavje sledi razvoju opisanem v prejšnjem poglavju. Predstavljeno je namreč kako je bilo dvojezično šolstvo dokončno ukinjeno z

novim šolskim zakonom leta 1959. Knight je zapisal, da je bil zvezni šolski zakon včasih prepoznan kot ustavno primeren temelj za kasnejšo avstrijsko manjšinsko politiko. A po njegovem je avstrijski parlament retrogradno legaliziral nelegalne postopke na deželni ravni, ki so jih pogosto vodili deželna vlada in protislovenski aktivisti, med katerimi so se mnogi ponašali z nacionalsocialističnim koreninami. Ta zaključek je avtor nato pojasnil v podpoglavjih, ki imajo povedne naslove: *Protislovenska kontinuiteta*, *Postnacistična družba*, *Avstrija in mednarodni okvir*, *Dramatiziranje jugoslovanske nevarnosti* in *Liberalne vrednote po nacizmu*. Na tem mestu naj omenim le avtorjeve misli v podpoglavju o podpihovanju bojazni pred jugoslovansko nevarnostjo. Morda je res obstajala nevarnost, da bo Jugoslavija dosegla spremembo meje na južnem Koroškem v prvih letih po vojni. A realnost te nevarnosti je bila mnogo manjša od obsega, ki so ga prikazovali na Koroškem. Predvsem je ta nevarnost izginila potem, ko je morala jugoslovanska vojska zapustiti Koroško že kmalu po koncu vojne.

Za dodaten vpogled v dogodke naj bralec vzame v roke tudi Nečakov zbornik. V njem je Jurij Perovšek objavil zapiske Dušana Benka, ki je bil dopisnik Tanjuga v Celovcu.¹

V preglednici na koncu je avtor predstavil podatke o učencih v dvojezičnih šolah in številu prebivalcev na južnem Koroške od 1945 do 1960.

Že v uvodu knjige se avtor zahvaljuje različnih posameznikom in Koroške in Slovenije, ki so mu na različne načine pomagali. Nekaj te pomoči je bil avtor deležen tudi v zvezi z rabo slovenskih krajevnih imen in verjetno tudi arhivskega gradiva. Uporabljeno je arhivsko gradivo različnih zveznih in deželnih institucij na Dunaju in v Celovcu. Navaja tudi slovensko gradivo v Arhivu Slovenije, arhivu Inštituta za narodnostna vprašanja in Slovenskega znanstvenega inštituta v Celovcu. Zanimiv je pregled opomb in seznama virov in literature. V seznamu literature najdemo slovenske avtorje, tudi iz Koroške, ki so objavljali svoje rezultate raziskovanja ne le v slovenščini, ampak tudi v nemščini. V opombah je uporabljen majhen del teh naslovov, saj je v osrednjem delu knjige od poglavja 3 dalje, večina opomba namreč vezanih na različno arhivsko gradivo.

Bojan Balkovec

¹ Jurij Perovšek, Opažanja dopisnika Tanjuga v Celovcu Dušana Benka o položaju koroških Slovencev v letih 1945 – 1950, v *Nečakov zbornik*, Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Ljubljana 2018, str. 559-581 (Historia 25).